اصول و مبانی برنامه‌ریزی درسی و آموزشی

گردآوری و تألیف :
ابراهیم نجفی‌فر

انتشارات اندیشه ارشد

فهرست مطالب

فصل اول: مفاهیم برنامه‌ریزی

برنامه‌ریزی چیست؟ ۸
مفاهیم برنامه‌ریزی ۸
تعریف برنامه‌ریزی آموزشی ۱۰
خلاصه فصل ۱۴

فصل دوم: درآمدی تاریخچه برنامه‌ریزی آموزشی

تاریخچه برنامه‌ریزی‌آموزشی ۱۶
مراحل برنامه‌ریزی آموزشی بعد از جنگ جهانی دوم ۱۷
تاریخچه برنامه‌ریزی آموزشی در ایران ۲۱
خلاصه فصل ۲۲

فصل سوم: نگرش سیستمی در برنامه‌ریزی آموزشی

ساختار سازمانی برنامه‌ریزی آموزشی ۲۶
کارکرد نادرست زیرنظام ها ۲۷
خلاصه فصل ۲۸

فصل چهارم: مبانی تهیه و تنظیم برنامه

تصمیم‌گیری در برنامه‌ریزی آموزش و پرورش ۳۱
حوزه امکانات ۳۲
تعیین هدف‌ها ۳۴
شناخت منابع و موانع آموزش و پرورش ۳۸
تعیین راهبردها و اولویت‌ها ۴۲
خلاصه فصل ۴۴

فصل پنجم: انواع برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی از نظر حیطه و دامنه‌ی عمل ۴۸
برنامه‌ریزی از نظر چگونگی عمل ۵۰

خلاصه فصل ۵۴

فصل ششم: اصول برنامه‌ریزی آموزشی

اصول مقدماتی برنامه‌ریزی آموزش و پرورش ۵۸
اصول عمومی برنامه‌ریزی آموزش و پرورش ۵۹
اصول متمم برنامه‌ریزی آموزش و پرورش ۶۰
خلاصه فصل ۶۳

فصل هفتم: تشخیص کژیها و کاستی‌های نظام آموزشی و استفاده از شاخص‌ها در برنامه‌ریزی آموزشی

ابزار تشخیص ۶۸
شاخص چیست؟ ۷۵
خلاصه فصل ۷۹

فصل هشتم: روش‌هاو مدل‌های برنامه‌ریزی آموزشی

۱- روش تقاضای اجتماعی ۸۳
۲- روش نیروی انسانی ۸۴
۳- روش هزینه - فایده یا روش نرخ بازده ۸۷
مدل‌های برنامه‌ریزی آموزش و پرورش ۸۸
محدودیت مدل‌های برنامه‌ریزی آموزشی ۹۲
خلاصه فصل ۹۵

فصل نهم: اجرای برنامه آموزشی و ارزیابی آن

ارزیابی برنامه ۱۰۱
ارزیابی کارآیی درونی ۱۰۲
ارزیابی کارآیی برونی ۱۰۳
خلاصه فصل ۱۰۴

فصل دهم: نیازسنجی

تعاریف مختلف از نیاز ۱۰۸
اهداف نیازسنجی ۱۰۹
خلاصه فصل ۱۱۴

فصل یازدهم: مفهوم برنامه‌ریزی درسی

۱- برنامه درسی به عنوان موضوعات و مواد درسی ۱۱۸

۲- برنامه درسی به عنوان تجربیات ۱۱۹
۳- برنامه درسی به عنوان هدف‌ها ۱۲۱
۴- برنامه درسی به عنوان فرصت‌های طرح‌ریزی شده برای یادگیری ۱۲۱
خلاصه فصل ۱۲۳

فصل دوازدهم: مبانی فلسفی برنامه‌ریزی درسی

مکاتب عمده فلسفی ۱۲۷
خلاصه فصل ۱۳۲

فصل سیزدهم: مراحل برنامه‌ریزی درسی

تعیین هدف‌های برنامه‌ی درسی ۱۳۹
معرفی الگوی تایلر در تدوین هدف ۱۴۰
طبقه‌بندی هدف‌های آموزشی ۱۴۱
خلاصه فصل ۱۴۲

فصل چهاردهم: انتخاب محتوی برنامه ی درسی

ملاک‌های انتخاب محتوا ۱۴۴
ضوابط عملی برای انتخاب محتوا ۱۴۵
جدول هدف و محتوا ۱۴۵
رویکردهای انتخاب محتوا ۱۴۶
الگوهای سازماندهی محتوای برنامه درسی ۱۴۹
معنا و مفهوم دیسیپلین ۱۵۷
چگونگی سازمان دادن محتوای برنامه‌ی درسی ۱۵۷
خلاصه فصل ۱۶۰

فصل پانزدهم: انتخاب راهبردهای یاددهی- یادگیری

خلاصه فصل ۱۶۸

فصل شانزدهم: اجرا و ارزشیابی برنامه‌ی درسی

کنترل کیفیت برنامه‌ی درسی ۱۷۲
انواع ارزشیابی به لحاظ زمان اجرا ۱۷۴
نوع داده‌های مورد استفاده در ارزیابی تکوینی ۱۷۶
الگوهای ارزشیابی از برنامه‌ی درسی ۱۷۸

فصل اول: مفهوم برنامه ریزی

عناوین اصلی

- برنامه‌ریزی چیست؟
- مفاهیم برنامه‌ریزی
- تعریف برنامه‌ریزی آموزشی
- خلاصه فصل

مفهوم برنامه‌ریزی

برنامه‌ریزی چیست؟

برنامه‌ریزی یعنی نقشه کشیدن، نقشه کشیدن برای نیل به مقصد، برای دستیابی به خواسته‌ها.

راسخ، برنامه‌ریزی را تفکر قبل از عمل، ... دورنماسازی، ... مداخله‌ی مستقیم در جریان امور برای هدایت نیروهای ملی در جهت نیل به هدف خوانده و آن را چنین تعریف کرده است: طرح تدابیری که به احسن وجه یا مناسب‌ترین صورت، از منابع موجود (یا ممکن‌الوجود) به جهت نیل به هدف‌های مطلوب استفاده کند.

به طور خلاصه می‌توان گفت که:

- برنامه‌ریزی، یعنی نقشه کشیدن برای دستیابی به خواسته‌ها.
- برنامه‌ریزی، راهی است برای هدایت حساب شده‌ی فعالیت انسان به سوی منظور مشخص.
- برنامه‌ریزی، فراگردی است مداوم، حساب شده و منطقی، جهت‌دار و دورنگر، به منظور ارشاد و هدایت فعالیت‌های جمعی برای رسیدن به هدف مطلوب.

مناسب ترین تعریف برنامه‌ریزی کدام است؟

✓ برنامه‌ریزی راهی است برای هدایت حساب شده فعالیت انسان به سوی منظور مشخص.

مفاهیم برنامه‌ریزی

در برنامه‌ریزی چند مفهوم مستتر است:

۱- مفهوم جریان و مداومت

برنامه‌ریزی به نوشتن برنامه ختم نمی‌شود بلکه فراگردی است که باید مداومت داشته

باشد و با توجه به بازتاب نتایج فعالیت‌های انجام شده، اطلاعات و یافته‌های جدید، تغییرات فن و تکنولوژی، پیشرفت دانش و معرفت، دگرگونی منابع و امکانات و تحول اولویت‌ها و مقاصد، دایم ارزیابی شود و تکمیل گردد.

برنامه‌ریزی باید با توجه به بازتاب نتایج فعالیت‌های انجام شده، به اطلاعات و یافته‌های جدید و تغییرات فن و تکنولوژی توجه کرد، برای تحقق این امر، برنامه‌ریزی باید:

✓ مداومت داشته باشد.

۲- مفهوم ارشاد و هدایت

برنامه‌ریزی متضمن ارشاد، هدایت و مداخله در فعالیت‌های جمعی است و بدین جهت بسته به چگونگی و میزان اعمال نفوذش اشکال گوناگون به خود می‌گیرد. مانند، برنامه‌ریزی متمرکز - الزامی، برنامه‌ریزی ارشادی، ترغیبی و برنامه‌ریزی حل مشکل و موردی.

۳- مفهوم دورنگری و هدف‌گیری

برنامه‌ریزی فعالیتی است جهت‌دار و دورنگر، بدین جهت بسته به چگونگی انتخاب هدف، ممکن است فعالیتی باشد آینده‌نگر، آینده‌ساز، یا آینده‌گزین.

اگر هدف برنامه‌ریزی فقط پیش‌بینی آینده باشد، در این صورت فعالیتی است آینده‌نگر.

«برنامه‌ریزی ناظر بر پیش‌بینی آینده و آماده شدن برای آن را» کدام گروه از برنامه‌ریزان قبول دارند؟

✓آینده‌نگر

اگر هدف برنامه‌ریزی ساختن و شکل دادن به آینده باشد، در این صورت فعالیتی است آینده‌ساز. برنامه‌ریزان آینده‌ساز، که گاهی اوقات به آنها عنوان مهندسان اجتماعی نیز داده شده است، معتقدند که آینده را، به‌خصوص از دیدگاه آموزش و پرورش، می‌توان ساخت و شکل داد. تکیه‌کلام این افراد این است که آینده هم‌اکنون با ماست.

برنامه‌ریزانی که تکیه کلامی چون «آینده هم اکنون با ماست» را دارند جزء کدام دسته از گروه‌های زیر به حساب می‌آیند؟

✓آینده‌سازان

اگر هدف برنامه‌ریزی انتخاب کردن بین اشکال مختلف آینده باشد، در این صورت فعالیتی است آینده‌گزین. برنامه‌ریزان آینده‌گزین راهی بینابین آینده‌نگرها و آینده‌سازها انتخاب کرده‌اند.

۴- مفهوم تفکر و عقلانیت

برنامه‌ریزی، فعالیتی است حساب شده و منطقی؛ یعنی باید متکی به اطلاعات دقیق و صحیح باشد.

برنامه‌ریزی باید متکی به اطلاعات دقیق و صحیح باشد. نیازها و انتقادات را تشخیص دهد. این امر ناظر بر کدام یک از مفاهیم مستتر در برنامه‌ریزی است؟

✓ تفکر و عقلانیت

تعریف برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی آموزشی به مفهوم جدید آن برای اولین بار در سال ۱۹۲۳ در کشور اتحاد جماهیر شوروی مورد استفاده قرار گرفت. از این رو اگرچه برنامه‌ریزی آموزشی دارای سابقه بس طولانی‌است، ولی مفهوم معاصر آن بسیار نوپا می‌باشد. لکت می‌گوید: برنامه‌ریزی آموزشی فراگردی است برای تعیین کردن هدف‌های مناسب، تشخیص دادن مسائل و نیازها و امکانات و محدودیت‌هایی که برای رسیدن به آن هدف‌ها موجود است.

زی‌ملمان می‌گوید: برنامه‌ریزی آموزش و پرورش فراگردی است مشتمل بر تعیین نیازهای آموزش و پرورش، تنظیم استراتژی برای برآوردن نیازهای مزبور، تهیه‌ی طرح‌ها و پروژه‌های اجرایی استراتژی مزبور، و گردآوردن آنها در یک مجموعه یا سند.

تعریف یونسکو: برنامه‌ریزی آموزش و پرورش، برداشتی است منطقی و علمی برای حل مسائل آموزشی.

راسخ می‌گوید: کار برنامه‌ریز تعیین هدف‌ها نیست بلکه تدبیر وسایل است. وظیفه‌ی برنامه‌ریز باید بیشتر به سازکردن وسایل مصروف باشد، تعیین هدف‌های مطلوب غالباً به دست برنامه‌ریز نیست.

فیلیپ کومبز: برنامه‌ریزی آموزشی را کاربرد منظم روش‌های تحلیلی در مورد هر یک از اجزای نظام آموزشی به منظور استقرار یک نظام آموزشی کارآمد تعریف می‌کند.

برنامه‌ریزی آموزشی عبارت است از:

- ✓ کاربرد روش‌های تحلیلی در مورد هر یک از اجزاء نظام آموزشی و هدف آن استقرار یک نظام آموزشی کارآمد.

نظرهای مخالف برنامه‌ریزی

بعضی از سیاستگذاران و متفکران اجتماعی، برنامه‌ریزی آموزش و پرورش را اصولاً فعالیتی بیهوده، عبث، و حتی در پاره‌ای از موارد، زیان‌بخش می‌دانند. دلایل این افراد را به دو دسته می‌توان تقسیم کرد:

عوامل ایدئولوژیک مخالف با برنامه‌ریزی

بعضی از متفکران اجتماعی با توجه به این‌که آموزش و پرورش می‌تواند نتایج زیان‌بخشی را هم به بار آورد، با رژیمانتاسیون، در قید کردن، شکل دادن، و به طور کلی انحصاری کردن آموزش و پرورش مخالف‌اند.

عوامل اداری و فنی مخالف با برنامه‌ریزی

عوامل اداری و فنی مخالف با برنامه‌ریزی ناشی از نقایص، کمبودها، و اشتباهاتی است که یا در ماهیت برنامه‌ریزی وجود دارد یا در چگونگی اجرا و نحوه‌ی عمل برنامه‌ریزی، از قبیل:

۱- نقص مدل‌های برنامه‌ریزی
۲- کمبود و نقص اطلاعات و آمار
۳- مشکلات پیش‌بینی آینده

۴- تغییرات عوامل محیط
۵- تعویض متصدیان امر
۶- اشتباه‌های برنامه‌ریز
۷- غلط بودن مفروضات برنامه

نظرهای موافق برنامه‌ریزی

در مقابل کسانی که برنامه‌ریزی آموزش و پرورش را عبث و بیهوده می‌پندارند، افراد صاحبنظر دیگری هستند که آن را مفید و لازم می‌دانند و برای نظر خود دلایلی می‌شمارند که آنها را هم می‌توان در دو گروه طبقه‌بندی کرد:

عوامل ایدئولوژیک موافق برنامه‌ریزی

- آموزش و پرورش برای افزایش کارایی و بهره‌وری افراد به منظور رشد اقتصادی و مقابله با تصاعد مهارت‌ها و دانش‌ها اضطراری است.
- بقاء، رشد، ترقی، و کمال انسانی و اجتماعی به آموزش و پرورش متکی است.
- آموزش و پرورش برای غنای فرهنگی و اعتلای کیفیت زندگی ضروری است.

عوامل اداری و فنی موافق با برنامه‌ریزی

- برنامه‌ریزی متضمن داشتن هدف و بسیج نیروها در سوی هدف است.
- برنامه‌ریزی متضمن هماهنگی فعالیت‌ها است.
- برنامه‌ریزی متضمن افزایش بازده کار و سرمایه است.

رابطه برنامه‌ریزی آموزشی با برنامه‌ریزی‌های مرتبط دیگر

۱- **برنامه‌ریزی درسی:** برنامه‌ریزی درسی را بازوی اجرایی برنامه‌ریزی آموزشی می‌دانند. برنامه‌ریزی درسی، برنامه‌ریزی فعالیت‌های یاددهی، یادگیری، به منظور ایجاد تغییرات مطلوب در رفتار یادگیرنده، و ارزیابی میزان تحقق این تغییرات می‌باشد. برنامه‌ریزی درسی در حقیقت جزئی از برنامه‌ریزی آموزشی به شمار می‌آید.

۲- **طرح‌ریزی آموزش و پرورش:** طرح‌ریزی آموزش و پرورش نیز یکی از اجزای برنامه‌ریزی آموزشی می‌باشد و تهیه برنامه‌های مشخص و ویژه در آموزش و پرورش را شامل می‌شود. یک طرح آموزشی باید دارای هدف مشخص و قابل اندازه‌گیری باشد و محدوده زمانی اجرا، سازمان مجری، منابع مالی و انسانی و فنی موردنظر و نتایج مورد انتظار آن مشخص باشد.

۳- **برنامه‌ریزی نیروی انسانی:** برنامه‌ریزی نیروی انسانی مستقیماً با برنامه‌ریزی اقتصادی در ارتباط است، و شامل برنامه‌ریزی برای تأمین و تربیت عموم کارکنان می‌گردد. این نوع برنامه‌ریزی نیز جزئی از برنامه‌ریزی آموزشی به شمار می‌رود.

برنامه‌ریزی نیروی انسانی با کدام برنامه‌ریزی مستقیماً مربوط است؟

✓ توسعه اقتصادی

۴- **برنامه‌ریزی استراتژیک:** یکی از انواع برنامه‌ریزی، برنامه‌ریزی استراتژیک می‌باشد. برنامه‌ریزی استراتژیک تلاشی است سازمان‌یافته ومنظم برای اتخاذ تصمیمات بنیادی و انجام اقدامات اساسی که سرشت و جهت‌گیری فعالیت‌های یک سازمان با دیگر نهادها را در چارچوب قانونی شکل می‌دهد.

خلاصه فصل

برنامه‌ریزی، راهی است برای هدایت حساب‌شده‌ی فعالیت انسان به سوی منظور مشخص.

در برنامه‌ریزی چند مفهوم مستتر هستند: مفهوم جریان و مداومت ـ ارشاد و هدایت ـ درون‌نگری و هدف‌گیری. تفکر و عقلانیت برنامه‌ریزی آموزشی به مفهوم جدید آن برای اولین بار در سال ۱۹۲۳ در کشور اتحاد جماهیر شوروی مورد استفاده قرار گرفت.

در برنامه‌ریزی آموزشی تعیین هدف مبنای کار است.

به طور کلی، هدف از برنامه‌ریزی، اعمال نفوذ در سرنوشت آینده است.

بومن و اندرسون؛ برنامه‌ریزی را امر مستمر تصمیم‌گیری برای عمل در آینده می‌دانند.

بعضی از سیاستگذاران و متفکران اجتماعی، برنامه‌ریزی آموزش و پرورش را اصولاً فعالیتی بیهوده، عبث و حتی در پاره‌ای از موارد، زیان‌بخش می‌دانند. دلایل این افراد را به دو دسته می‌توان تقسیم کرد:

- عوامل ایدئولوژیک مخالف با برنامه‌ریزی
- عوامل اداری و فنی مخالف با برنامه‌ریزی

در مقابل کسانی که برنامه‌ریزی آموزش را عبث و بیهوده می‌پندارند، افراد صاحبنظر دیگری هستند که آن را مفید و لازم می‌دانند و برای نظر خود دلایلی می‌شمارند که آنها را می‌توان در دو گروه طبقه‌بندی کرد:

- عوامل ایدئولوژیک موافق با برنامه‌ریزی
- عوامل اداری و فنی موافق با برنامه‌ریزی

برنامه‌ریزی فعالیتی است جهت‌دار و دورنگر، بدین جهت بسته به چگونگی انتخاب هدف، ممکن است فعالیتی باشد آینده‌نگر، آینده‌ساز، یا آینده‌گزین.

برنامه‌ریزی آموزشی با برنامه‌ریزی‌های دیگر از قبیل برنامه‌ریزی درسی، طرح‌ریزی آموزش و پرورش، برنامه‌ریزی نیروی انسانی و برنامه‌ریزی استراتژیک ارتباط دارد.

فصل دوم: تاریخچه برنامه‌ریزی آموزشی

عناوین اصلی

- مراحل برنامه‌ریزی آموزشی بعد از جنگ جهانی دوم
- چرا برنامه‌ریزی آموزشی ضرورت یافت؟
- تاریخچه برنامه‌ریزی آموزشی در ایران
- خلاصه فصل

تاریخچه برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی، به مفهوم نقشه‌کشی برای آینده، فراگردی است که چه‌بسا همواره با اجتماعات انسانی همراه بوده است، مثلاً، در زمینه‌ی آموزش و پرورش، از زمان‌های قدیم و در طول تاریخ به موارد متعددی از برنامه‌ریزی برخورد می‌کنیم. نمونه بارز این قبیل برنامه‌ریزی را می‌توان در نوشته‌های افلاطون در کتاب جمهوری یافت. ولی برنامه‌ریزی به صورت علمی و نظام‌مند دستاورد قرن بیستم است.

تاریخچه برنامه‌ریزی آموزشی از زمان ..... شروع می‌شود؟

✓ افلاطون

قرن بیستم را قرن برنامه‌ریزی و قرن توسعه و رشد خوانده‌اند؛ زیرا در این قرن نهضت و جنبش در وسعت جهانی برای تأمین رفاه و آسایش و ارتقای سطح زندگی عموم مردم آغاز شده است.

به موجب بررسی بین‌المللی یونسکو، اولین برنامه‌ریزی آموزشی سیستماتیک همراه با برنامه‌ریزی اقتصادی در سال ۱۹۲۳به صورت متمرکز – الزامی در شوروی آغاز شد. برنامه‌ریزی آموزشی به صورت یک علم جدید پس از جنگ جهانی دوم به وجود آمد. پس از جنگ، یونسکو موظف شد تا بویژه در کشورهای در حال توسعه و جهان سوم به امور آموزشی و فرهنگی بپردازد. اما امور آموزشی از چنان گستردگی برخوردار بود که مسئولین امر را ملزم کرد تا مؤسسه‌ای را فقط برای انجام امور آموزشی تأسیس کنند. نخستین کسی که به ریاست مؤسسه منصوب شد «فیلیپ کومبز» بود. وی در دوره ریاست خود عامل خدمات ارزنده‌ای گشت به همین خاطر او را **پدر برنامه‌ریزی آموزشی** می‌دانند

تاریخچه برنامه‌ریزی آموزشی در دوران جدید از چه سالی شروع می‌شود؟

۱۹۲۳✓

کشورهای جهان سوم نیز کم و بیش پس از جنگ جهانی دوم به توسعه‌ی اقتصادی متوسل شدند و به برنامه‌ریزی‌های گوناگون پرداختند. می‌توان گفت که برنامه‌ریزی آموزش و پرورش از برنامه‌ریزی اقتصادی- اجتماعی ریشه گرفته و مشتق

شده، و سرمنشأ آن نیاز بـه تـأمین نیـروی انسـانی لازم بـرای فعالیـت‌هـای اقتصـادی، همچنین نیاز به فراهم آوردن فرصت‌های برابر آموزش و پرورش برای همـه مـردم بـوده است.

مراحل برنامه‌ریزی آموزشی بعد از جنگ جهانی دوم

۱- مرحله‌ی آگاهی به ضرورت برنامه‌ریزی آموزشی

از جمله اصولی که برنامه‌ریزان آموزش و پرورش با آن در ایـن مرحلـه مواجـه شـدند و پذیرفتند این بود که برنامه‌ریزی آموزشی را نمی‌توان با فرمول و شکل ثابـت و یکسـانی در کشورهای مختلف به کار برد؛ چون شرایط اجتماعی و اقتصـادی و اداری کشـورهای مختلف با یکدیگر یکسان نیستند.

۲- مرحله‌ی توجه به برنامه‌ریزی‌های ویژه و خرد

برنامه‌ریزی‌های آموزشی در کشورهای جهان سـوم، کـم و بـیش از برنامـه‌ریـزی بـرای عمومیت دادن تعلیمات ابتدایی شروع شد. در حقیقـت برنامـه‌ریـزی آموزشـی در دهـه ۱۹۵۰ تا ۱۹۶۰ تقریباً منحصر به تعمیم آموزش ابتدایی بـود، و هـدف‌هـای اصـلی ایـن برنامه‌ها نیز جنبه‌ی کمیتی داشتند.

۳- مرحله‌ی توجه به اصل جامیعت و به هم پیوستگی فعالیت‌هـای آموزشـی و پرورشی

آموزش و پرورش فقط منحصر به سنین ۶ تا ۲۴ سالگی و تحصیلات ابتدایی، متوسـط و دانشگاه نیست، بلکه تمام طول زندگی انسان را در بر مـی‌گیـرد. بـدین ترتیـب، دوره‌ی آموزش و پرورش را طول زندگی، محـل آمـوزش و پـرورش را محـیط زنـدگی، و ابعـاد آموزش و پرورش را باید فعالیت‌های زندگی دانست.

۴- مرحله‌ی توجه به اصل مداومت و ارزیابی

برنامه‌ریزی آموزش و پرورش کاری نیست که یک بار صورت گیـرد. لـزوم تغییـرات ایجـاب

می‌کند که برنامه‌ریزی آموزش و پرورش به صورت فراگردی مداوم درآید. یعنی هدف‌ها، روش‌ها، طرح‌ها و پروژه‌های آن مرتباً در قبال تغییرات نیازهای اجتماعی، اقتصادی و نوآوری‌های فنی و علمی سنجیده شود، پیشرفت آن در عمل ارزیابی گردد، و تغییرات و اصلاحات لازم در آن داده شود.

۵- مرحله‌ی توجه به اصل هماهنگی برنامه‌ریزی آموزش و پرورش با برنامه‌های عمرانی

آموزش و پرورش در ارتباط با آرمان‌های ملی برای پیشرفت و تعالی اجتماعی هم هدف محسوب می‌شود، هم وسیله، هدف است، زیرا برای غنای فرهنگی و تعالی و تکامل فکری و عاطفی و رسیدن به مدارج عالی انسانی لازم است. وسیله است، زیرا برای عدالت و برقراری روابط سالم اجتماعی، همچنین تأمین نیروی انسانی برای گردش چرخ‌های اقتصادی ضرورت دارد.

یکی از مهم‌ترین دلایلی که برنامه‌ریزان کشورهای مختلف را به لزوم هماهنگ‌ساختن برنامه‌ریزی آموزشی با برنامه‌ریزی اقتصادی متوجه ساخت، مسئله‌ی کمبود یا عدم تعادل نیروی انسانی در این کشورها بود.

۶- مرحله‌ی توجه به اصل بهبود کیفیت آموزش و پرورش

در دوره‌های اولیه برنامه‌ریزی آموزش و پرورش کشورهای جهان سوم، صحبت از کمیت بود و به کیفیت توجه نمی‌شد. ولی از نیمه‌ی دوم دهه ۱۹۷۰- ۱۹۶۰ به تدریج به مسائل مربوط به ماهیت و کیفیت آموزش و پرورش نیز توجه شد، مسائلی از قبیل اصلاح و بهبود برنامه‌های درسی و محتوای آموزشی، روش‌های تدریس، وسایل تدریس و ...

۷- مرحله‌ی توجه به برنامه‌ریزی درازمدت

برنامه‌های آموزش و پرورش در اوایل کوتاه‌مدت بودند، و در بعضی موارد حتی از یک سال مالی تجاوز نمی‌کردند. ولی به‌تدریج که برنامه‌های آموزش و پرورش پیشرفت